

Armoede in een stedelijke context

Debatavond Open Vld Brussel Stad

Brussel, 02.12.2010

Op 2 december 2010 organiseerde Open Vld Brussel Stad een debatavond rond armoede in de grootstad. Aanwezig waren onderzoekers, terreinwerkers en ervaringsdeskundigen.

Hieronder volgen de krachtlijnen.

Sprekers

Gille Feyaerts, Observatorium voor Gezondheid en Welzijn Brussel-Hoofdstad

Manuel Chiguero, Chez Nous/Bij ons vzw

Caro Bridts, Samenlevingsopbouw Brussel vzw

Isabelle Martin, Itinera Institute

Els Ampe, Brussels parlementslid en gemeenteraadslid

Moderator: **Dirk Verhofstadt**

Debat

Een WC is duurder dan een Cara

De cijfers

Moderator: Ik vind het heel bijzonder dat Open Vld Brussel het thema armoede aankaart. De laatste dagen tonen ons waarom dit zo belangrijk is. We hebben hier in het verleden te weinig aandacht aan besteed. Meer politieke actie moet gevoerd worden.

Isabelle Martin: Wat is armoede? Arm zijn betekent dat je inkomsten zo laag zijn dat je een gewone levensstandaard niet kan bereiken. De armoedegrens voor België bedraagt 60 procent van het gestandaardiseerde mediaaninkomen. Ongeveer 899 euro voor alleenstaanden, 1888 euro voor een gezin met 2 kinderen. 14,7 procent van de bevolking leeft onder de armoedegrens. In Brussel is dit 28,2 procent. Ongeveer het dubbele dus. Armoede is dus een zeer belangrijk probleem in Brussel. Dan is er nog de bijna onbestaande sociale mobiliteit. Studies tonen een correlatie aan tussen het opleidingsniveau van de ouders en het opleidingsniveau van de kinderen. Die later ook doorwerkt, bv. op het vlak van de salarissen van de kinderen.

Sociale hefboomen zoals opleiding, werk en sociale transfers moeten bemoedigd worden. Uitkeringen zijn erg belangrijk. Zonder sociale transfers is er een armoederisicograad van meer dan 27 procent. Met de transfers is de armoedegraad 13 procent lager. Opleiding is zeer belangrijk. Mensen met een lage opleiding belanden sneller onder de armoedegrens.

Tewerkstellingmaatregelen zijn dus ook zeer belangrijk. Ongeveer 35 procent van de mensen die geen werk hebben leeft in armoede. Overigens, ook 5 procent van de werkenden kampt met een armoederisico.

Brussel is geen eiland

Gille Feyaerts: De grootstad Brussel kent een enorme bevolkingsgroei, vooral sinds 1995. De demografische ontwikkeling is sterk bepaald door internationale migratiebewegingen. Via interne migratie verliest Brussel inwoners aan de andere gewesten. Dit heeft een zeer sterke invloed op bevolkingssamenstelling. De migranten gaan zich vooral settelen in het centrum van de stad.

Kenmerken Brussel:

- * Grote diversiteit in huishoudsamenstelling
- * Veel alleenstaanden
- * Grote gezinnen (meer dan 6 personen)
- * Hele jonge migratie, instroom van jonge alleenstaanden
- * Uitstroom oudere bevolking, gezinnen met kinderen. Daarbovenop een verjonging die zich nog doorzet. Migrantenvrouwen krijgen immers kinderen op jongere leeftijd en hebben een hoger vruchtbaarheidscijfer.

Resultaat: interessante wereldstad, jongeren met veel potentieel en talenten. Maar ook spanningen, ongelijke verdeling woonsituatie. Het beeld van armoede dat hieruit voortkomt: we zien een gekleurde armoede die vooral jongeren treft en dit in welbepaalde buurten.

Het grootste aantal kinderen wordt immers geboren en groeit op in de arme sikkels. Met de minste ruimte per persoon, de kleinste woningen, slecht aangepast en het kleinste aanbod groene ruimte. Slechte omstandigheden, hier groeien veel kinderen in Brussel op. Iets meer dan 1 op 3 van de kinderen tussen 0 en 16 jaar groeit ook op in een gezin zonder arbeid.

De sociale status is de belangrijkste gezondheidsdeterminant. We vinden zeer slechte scores terug in het centrum (betere score aan de rand). Gezondheid is afhankelijk van sociale status: opleiding, inkomen, tewerkstelling. Diezelfde factoren bepalen je plaats op de huisvestingsmarkt.

Laatste indicator dat armoede in Brussel vooral kinderen en jongeren treft: opleidingsniveau. Cijfers tonen ons dat het aandeel laaggeschoolden in de bevolkingscategorie 65 jaar en ouder lager is dan in de rest van het land. Hoe jonger de leeftijdscategorie, hoe groter het aandeel laaggeschoolden. Hier doet Brussel het dus veel slechter in vergelijking met de rest van het land.

Brussel is geen eiland, de administratieve grenzen zijn maar een facet van de echte stad Brussel. Alle grote steden hebben de neiging uit te breiden. De ontwikkelingen die samenhangen met de grootstad beperken zich niet tot het territorium van het Hoofdstedelijk Gewest. De rijkdom gaat naar de rand en buiten de administratieve grenzen van Brussel, terwijl de armoede zich concentreert in het centrum.

Tenten in het Zoniënwoud

Manu Chiguero: Ik zou willen beginnen met een citaat dat we allemaal kennen: *Slaap zacht meneer de president*. Met deze muziek sta ik meestal op.

Els Ampe zei in haar inleiding dat er 1800 daklozen geteld zijn. Correctie: volgens onze tellingen zijn er 2600. En deze zijn niet verwerkt in de armoedecijfers, velen van hen zijn namelijk niet geregistreerd in het rijksregister. Ze betalen ook geen belastingen, ze hebben geen inkomsten. Het is heel moeilijk om daklozen te tellen. Ze verstoppen zich 's nachts in veilige buurten. In het Zoniënwoud staan nu tenten, deze zijn niet meegeteld. Mensen zoeken naar manieren om rustig te slapen. Slapen op straat doe je eigenlijk niet. Ze slapen ook niet alleen, om mekaars veiligheid te garanderen. Mensen die leven op straat, voelen zich zeer onveilig. Vandaar een groot drank- en drugsmisbruik. Dat drinken is een heel belangrijke factor. *'As ge drinkt, slopte goe'*. De meeste alcoholisten beginnen dan ook op straat te drinken. Omdat dat het enige is dat ze hebben. De gemiddelde prijs voor een koffie is 1,50 euro. Nu kan je in de winkel een Cara kopen voor 50 cent. Iedereen heeft dorst, armen kopen dan ook sneller een Cara. En qua openbare toiletten: een wc is duurder dan een Cara.

33 procent van de daklozen is jonger dan 26 jaar. We zien deze bijna niet, ze zitten meestal bij vrienden die wel een kamer hebben. Maar ze zijn wel dakloos. 56 procent van de daklozen komt uit de Bijzondere Jeugdzorg. Heel hun leven begeleid door sociale diensten en toch zijn ze nog op straat. Helpt het sociale systeem altijd? Ik pleit voor meer gemengde hulpverlening.

Veel heeft te maken met taalgebruik. De armen mogen niet worden beoordeeld of veroordeeld. Dan gaan mensen vooruit. Daklozen willen ook vooruit gaan. Het is niet omdat je dakloos bent geweest dat je altijd dakloos zal zijn. Je zal je altijd wel dakloos voelen, uit angst het opnieuw te worden. Op een of andere manier worden ze vaak ook weer even dakloos. Als ze terug in de samenleving komen, kunnen ze de druk vaak niet aan. De schulden, de kinderen. Daarom blijven ze meestal ook in grote steden wonen.

Armoede gaat over mensen

Caro Bridts: Er zijn veel cijfers getoond, Manu spreekt over mensen. Ik wil het ook over mensen hebben, niet over armen. We hebben in de maatschappij te veel de neiging dingen te benoemen. Weg met de stigmatisering. Ze noemen je kansarm en arm, dan ga je je zo gedragen... Je creëert een schuldgevoel.

Nee, we moeten ze ondersteunen. We hebben het nog niet gehad over het onzichtbare. De psychologische kant, de binnenkant. Als ik het verhaal hoor van de daklozen, de thuislozen, de asielzoekers. Als ik het verhaal hoor over de openbare toiletten. Als je dan ziet dat er een aantal geplaatst zijn die 50 eurocent kosten. Heeft er ooit al eens iemand bij stilgestaan hoe dikwijls of hoe vaak men per dag naar toilet gaat? Heeft men al stilgestaan bij de vrouwen die dakloos zijn? Die hebben ook hun regels. Ik heb heel vaak vrouwen gezien die zich op straat moeten verversen. Schandalig in België anno 2010. Dat die mensen dan niet meer geloven in de politiek is heel normaal. Begin bij de basisbehoeften. Armoede gaat over mensen. Dat is geen product. Als ik de laatste dagen het nieuws bekijk, dan word ik razend. Waar zijn we mee bezig?

We horen minister De Crem hetzelfde zeggen als vorig jaar. De kazernes zijn opengesteld, maar het OCMW moet zorgen voor vervoer. Dat ging vorig jaar al niet. Beseffen jullie wel dat we over mensenlevens aan het spreken zijn? Dan spreek ik enkel nog over de daklozen. Nog niet over de mensen die in krotten wonen. Als wij dan zo een huis onbewoonbaar verklaren, dan hebben ze geen huis. Verkozenen moeten hun verantwoordelijkheid nemen. Voer een deftig menselijk beleid. Ook mensen in armoede gaan kiezen.

Er is het nieuwe *Brussels Actieplan voor Armoedebestrijding*. Als al die maatregelen moeten uitgewerkt worden, gaat vooruitgang alleen maar langer op zich laten wachten. Dat ze daar nu eens een paar prioriteiten uit pikken en daar eens voor gaan.

Even over het gelijkkansenonderwijs. Wat heeft het gelijkkansenonderwijs gecreëerd? Scholen zorgen voor computers. Rijke kinderen kunnen tijdens de pauze spelen. Arme kinderen moeten dan huistaken op computers maken, want die hebben ze niet thuis. Kinderen hebben dit snel door, resultaat: pestgedrag. De armere kinderen zijn bovendien minder geconcentreerd wegens geen ontspanning. Die worden bestraft wegens niet geconcentreerd, voelen zich onrechtmatig behandeld. Gaan naar huis, verdrietig of kwaad. Projectie op ouders. Die anders niet naar het oudercontact gaan, maar nu stormen ze wel naar de school, emotioneel. Razend kwaad. Waarop reactie van de directeur: niet moeilijk dat we ambras hebben met *diene kleine*, de ouders zijn ook zo. We zijn vertrokken vanuit de computer en kijk waar we zijn aanbeland. Mijn boodschap: samen zitten met de mensen. Wat kan wel en wat kan niet. Zo kunnen we stappen zetten.

Een creatieve overheid

Moderator: Inderdaad het belangrijkste punt: wat moeten we doen? We zijn er al decennia mee bezig. Toch boeken we te weinig resultaten. Ons land gaat er economisch op vooruit, maar de armoede neemt toe. Hoe kunnen we het aanpakken? Ik wil eerst nog een cijfer geven. Binnen enkele jaren zijn we in Brussel met 200.000 mensen meer. Van wie de meeste mensen niet kapitaalkrachtig zijn. Die ervoor zorgen dat het financiële draagvlak nog kleiner wordt.

Gille Feyaerts: De bevolkingsgroei op zich is een heel grote uitdaging. In combinatie met huisvestingsmarkt, leegstaande woningen, overbezette woningen, slechte kwaliteit ervan. We moeten prioriteit geven aan opgroei-omstandigheden. Preventief: goede opgroei-omstandigheden voor kinderen en jongeren. Betere sociale mix, aanbod crèches, groene ruimten. Overdag zorgt een school voor goede leeromstandigheden, na de schooluren moeten er ook goede leeromstandigheden zijn. De school ondersteunt ook de ouders door hen opvoedingsmethodes aan te reiken. Immers, als er niemand in een gezin moet opstaan, moeten de kinderen de ouders wakker maken om naar school te gaan.

Moderator: Ik heb de indruk dat als je in armoede opgroeit je ook sneller arm wordt.

Isabelle Martin: De cijfers tonen dat de sociale mobiliteit laag is voor zeer arme mensen. De armen kunnen geen ander perspectief bieden aan hun kinderen. Hier kan de school een zeer belangrijk verschil maken.

Moderator: Wat moet er dan heel dringend gebeuren? Hoe kunnen we snel de armoede doen afnemen? Waar stremt het?

Caro Britts: Wat is het meest dringende? Op dit moment: dat men werk maakt van een deftig beleid voor de mensen die op straat leven. Concrete actie mis ik. Ik hoor veel goede bedoelingen maar ik zie geen acties. Doe iets met de leegstand. Neem een aantal ondernemers, geef ze opdrachten. Verplicht die ondernemers om daklozen in dienst te nemen, laat de dakloze dan ook voor bepaalde tijd zijn intrek nemen in het afgewerkt project. Dan kan hij administratief in orde geraken.

Gille Feyaerts: De overheid moet zeker op het terrein creatief zijn met de middelen die ze heeft. En als we Brussel duurzaam willen ontwikkelen, is solidariteit vanuit de andere gewesten nodig. Brussel zorgt voor een antwoord op sociale problemen uit de periferie. Brussel moet wel de kost dragen terwijl de inkomsten van Brussel afnemen. Bedrijven en gezinnen verlaten de stad. En dit terwijl de behoeftes van de stad steeds maar groter worden. De bevoegdheden zijn territoriaal beperkt terwijl de problemen niet stoppen aan de grenzen.

Onverschilligheid is de vijand

Van de politiek worden geen vragen maar **antwoorden** verwacht. Wij mogen ons niet neerleggen bij de armoede, maar moeten ertegen vechten. Een beleid op korte én lange termijn is noodzakelijk.

500 bedden

Op korte termijn moeten we bedden voorzien voor alle daklozen die Brussel telt. Vooral de Stad Brussel en haar OCMW dragen hier een verpletterende verantwoordelijkheid. Het is immers op haar grondgebied dat de daklozen ronddolen. We moeten de bestaande initiatieven ondersteunen en verder uitbouwen. Wie wil daar nu geen belastinggeld voor uittrekken? Politiek is **keuzes** maken. Wanneer ik zie dat de Stad Brussel wel 2 miljoen euro besteedt aan een Huis voor Mode en Design, maar niet voor een extra huis voor de daklozen, dan is het duidelijk dat de Stad Brussel asociale keuzes maakt. Niet dat een Huis voor Mode en Design niet welkom is, maar het is geen prioriteit en het kan evengoed met privé-geld gefinancierd worden. Zelfs voor een extra daklozencentrum zouden overheidsmiddelen aangevuld kunnen worden met privé-geld, maar de Stad Brussel ontbreekt initiatief. Het Brussels Gewest kan natuurlijk ook initiatieven nemen.

Uit tellingen van La Strada (Brussels steunpunt voor thuislozen) bleek dat ongeveer 1770 mensen jaar in jaar uit dakloos zijn in Brussel. Tijdens de voorbije winterperiode vonden ongeveer 500 onder hen geen plaats in een opvanghuis. Als men op korte termijn een humane structurele oplossing wil, komt het er dus op aan 500 plaatsen te creëren. Dit moeten we doen zonder te vervallen in bureaucratisering. Het is niet normaal dat er vandaag voor elke dakloze die wordt opgevangen een personeelslid in dienst is. Om precies te zijn: voor de 157 daklozen die worden opgevangen in de onthaalhuizen die meewerkten aan het armoederapport, werden 154 mensen in dienst genomen. Dit stemt tot nadenken. Het creëren van 500 plaatsen is dus geen politiek, maar een logistiek oplosbaar probleem.

Ocharme

Op **lange termijn** zijn ondersteuning, onderwijs en werk prioritair. We moeten mensen en middelen inzetten om zoveel mogelijk daklozen te helpen het heft opnieuw in eigen handen te nemen. We moeten het zelfvertrouwen helpen herstellen van mensen die denken dat er in de maatschappij voor hen geen plaats meer is. Dit is een proces waarvoor veel tijd moet worden uitgetrokken.

Het is ontzettend belangrijk dat we dakloze mensen niet als een aparte groep zien, maar als mensen zoals u en ik. Mensen die ons gelijke zijn en recht hebben op respect en medeleven. We moeten ons kunnen verplaatsen in hun situatie en ons proberen voor te stellen hoe het moet zijn dakloos door het leven te gaan. Er is behoefte aan inlevingsvermogen en aan de fundamentele overtuiging dat ook wij iets te leren hebben van mensen die dakloos zijn.

Aan goedbedoelde 'ocharmes' hebben deze mensen geen boodschap. In de 19de eeuw geloofde men dat charity de oplossing was voor de armoedeproblematiek. In vele gevallen leidde dat ertoe dat mensen wat levensmiddelen uitdeelden om hun geweten te sussen zodat ze de confrontatie van hun eigen geluk met de miserie van een ander konden ontwijken. In de 20ste eeuw werd dit op

privégelden gestoeld charitysysteem in Europa grotendeels overboord gegooid en vervangen door een door de overheid georganiseerde charity. Ik denk niet dat we kunnen zeggen dat dit beter werkt. De armoede is niet minder in Europa dan in de VS.

Waarom ligt die daar?

In de 21ste eeuw is een nieuwe aanpak aan de orde. Men moet af van het idee dat we 'verplicht' zijn iets te doen voor onze medemens. Schuldgevoelens en medelijden zijn niet de beste raadgevers. Als we echt iets aan de armoedeproblematiek willen doen, moeten we er fundamenteel van overtuigd zijn dat elk van ons zelf dakloos kan worden en moeten we de armoede aanpakken als hadden we ze zelf ondergaan.

Het zichzelf verplicht voelen moet plaats ruimen voor gevoelens van oprechte inleving. Kinderen doen dat automatisch, maar allerlei 'sociale codes' zijn ons in ons opvoedingsproces opgedrongen, waardoor we niet meer *natuurlijk* reageren. Is het normaal dat we doorlopen als we een dakloze op de grond zien liggen? Een kind zal vragen stellen à la 'Waarom ligt die man daar, mama? Heeft hij geen huis? Kunnen we niet helpen zoeken?' Waarom stellen wij die vragen alleen als het zo koud is dat we er niet meer omheen kunnen zonder ons te schamen?

In plaats van mensen te zien als deel van een groep moeten we mensen zien als deel van onszelf.

Verkeerde keuze? Pech hè

Er zijn veel oorzaken om in armoede en/of dakloosheid terecht te komen. De meest voorkomende zijn het verliezen van werk, failliet gaan als ondernemer of leven van een zelfstandigenpensioen. Sterfgevallen van dierbaren, verslavingen, psycho-sociale problemen liggen ook vaak aan de basis. Net zoals de omgeving waarin men opgroeide.

In vele gevallen gaat het om een combinatie van verschillende factoren. Uiteraard komt het ook voor dat mensen in een uitzichtloze situatie terechtkomen omdat ze de verkeerde keuzes maakten in hun leven. Maar wie maakt geen verkeerde keuzes? Mocht iedereen bij voorbaat steeds de consequenties van zijn keuzes kennen, dan zou het leven makkelijk zijn. Juist dat omgaan met keuzes en de mogelijke consequenties ervan verdienen meer aandacht. Zowel in het onderwijs als in de hulpverlening. We kennen allemaal tv-programma's als 'Rekening in het rood'. Ook daaruit blijkt dat goede ondersteuning wonderen kan doen.

School is not out

Ons onderwijs moet jongeren kansen geven om later voor zichzelf te kunnen zorgen. Sommige jongeren zien echter het nut niet in van een goede opleiding of worden geconfronteerd met zoveel problemen dat ze de moed verliezen. Wij hebben de plicht als politici om deze jongeren te begeleiden om drop-outs te voorkomen. Wie geen goede opleiding heeft gehad, vindt moeilijk een job en verhoogt zijn kans op langdurige werkloosheid, armoede en misschien zelfs dakloosheid.

Economie en financiën

Daarnaast moeten meer jobs gecreëerd worden, ook voor laaggeschoolden. Door Brussel opnieuw

aantrekkelijk te maken voor bedrijven. Elk jaar trekken bedrijven weg uit Brussel. En dus ook jobs. Niet alleen naar Vlaanderen of Wallonië, maar gewoon weg uit België. Minder reglementen om zich als bedrijf te vestigen en minder kosten om personeel te recrutereren, is echt noodzakelijk om bedrijven ertoe aan te zetten mensen aan te werven én minder veeleisend te zijn op het gebied van competenties.

Sommige partijen pleiten voor extra belastingen (vermogensbelasting of meer herverdeling) om het armoedeprobleem aan te pakken. We stellen echter vast dat sommige landen met een veel lagere belastingdruk dan België minder armoede kennen.

We leven bovendien in een geglobaliseerde samenleving. Dat heeft zeer veel voordelen. De levensstandaard in vroegere ontwikkelingslanden is er dankzij de globalisering enorm op vooruit gegaan. Azië groeit nu meer dan de VS en Europa. Ondertussen zijn er ook al meer rijken en een grotere middenklasse dan in de Westerse wereld.

De vrije markt is geen tegenstander maar een medestander van de strijd tegen armoede, omdat het vrije mensen toelaat handel te drijven tegen een eerlijke prijs en machtsconcentratie breekt door concurrentie.

Aan de andere kant zorgt de geglobaliseerde markt ervoor dat kapitaal snel vertrekt, indien het klimaat ergens *investeringsongunstig* is. We moeten met onze economie hierop inspelen.

Investerings in industrie opnieuw aantrekkelijk maken en het kapitaal hier houden is de opdracht. Je kan immers maar herverdelen als er iets te herverdelen valt.

Ten (uit)geleide

Een tijdje geleden las ik een aangrijpend verhaal van een dakloos meisje. Ik lees jullie even een stukje voor: 'Ik ben nu bijna een jaar dakloos. Het begon toen mijn vader failliet ging. Hij werd chagrijnig omdat hij geen werk had. Mama werkte als schoonmaakster. Ze werd mishandeld door mijn vader, net als ik. Toen mama ziek werd, kon ze niet meer schoonmaken. Mijn vader begon drugs te dealen en af en toe moesten mijn moeder en ik ook helpen. Als we weigerden, werden we totalloss geslagen. Op mijn 13de moest mama van vader dealen terwijl ze ziek was. Haar hoestbui verraadde haar bij de politie. Ze was de drugs kwijt. Toen ze dat mijn vader vertelde, ging hij door het lint. Hij sloeg op haar in. Toen ik mijn vader probeerde te stoppen, sloeg hij ook op mij. Ik vluchtte de kamer uit. Opeens werd het doodstil in huis. Voorzichtig ging ik de woonkamer in, daar lag mijn moeder. Ze was dood. Mijn vader stond erbij en keek mij aan, 'allemaal jouw schuld', siste hij. Ik vluchtte en kwam op straat terecht.'

Wij mogen en kunnen niet onverschillig blijven.

De taak van onze overheid bestaat erin mensen vrijheden te geven én kansen. Open Vld streeft naar zelfstandigheid voor eenieder, maar wie dat zelf niet kan, kan op ons rekenen.

Sprekers

Isabelle Martin is één van de experts van de onafhankelijke denktank Itinera Institute. Als economiste is ze gespecialiseerd in monetaire economie en internationale handel, maar ook in werkgelegenheid, vergrijzing en fiscaliteit. Als medewerker van deze denktank formuleert ze aanbevelingen voor de grote sociale en economische uitdagingen waar ons land voor staat.

Gille Feyaerts is politoloog van opleiding en werkt als wetenschappelijk onderzoeker bij het Brussels Observatorium voor Gezondheid en Welzijn. Vanuit deze functie werkte hij mee aan het Brussels Armoederapport en de Brusselse Welzijnsbarometer.

Manuel - of kortweg - **Manu Chiguero** is medewerker van het inloopcentrum Chez Nous/Bij Ons. Hij zet zich dagelijks in voor de Brusselse thuis- en daklozen. In het onthaalcentrum wordt hen de nodige praktische en sociale bijstand geboden. Als geëngageerde sociale werker is hij de stuwende kracht achter het 'Pispottenfestival', waarmee hij een warm pleidooi houdt voor meer openbare toiletten in Brussel.

Caro Bridts ondervond aan den lijve wat armoede betekent. Na een opleiding van vier jaar ging zij aan de slag als ervaringsdeskundige in armoede en sociale uitsluiting bij Samenlevingsopbouw Brussel. Vanuit haar ervaring en opleiding geeft zij op regelde basis vormingen en lezingen rond de binnenkant van armoede en geestelijke gezondheid.

Dirk Verhofstadt (moderator) is kernlid van de denktank Liberales en publicist. Verhofstadt studeerde rechten en pers- en communicatiewetenschappen aan de Universiteit Gent. Hij werkte jarenlang in de mediasector. Hij schreef volgende boeken: Het einde van het BRT-monopolie, Het menselijk liberalisme. Een antwoord op het antiglobalisme, Pleidooi voor individualisme, De derde feministische golf en John Stuart Mill: 150 jaar over vrijheid.

Op 1 juli 2010 verkreeg hij de graad van Doctor in de Moraalwetenschap aan de Faculteit Letteren en Wijsbegeerte van de Universiteit Gent met zijn doctoraal proefschrift 'Pius XII en de vernietiging van de Joden. Een historisch en moraalwetenschappelijk onderzoek naar de morele verantwoordelijkheid van paus Pius XII ten aanzien van de Endlösung der Judenfrage'.